

ΙΣΠΑΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΣ

ΤΟ ΒΡΑΧΙΟΛΙ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

I

Ἐκλαιε καὶ τὴν ἐρώτησε :

— Γιατί κλαῖς ; Ἐκείνη ὁμως ἐσπόγγισε τὰ μάτια τῆς· τὸν ἐκύτταξε προσεχτικὰ· ἀναστέναξε· καὶ ἔπεσε πάλιν στὸ κλάμα.

Ὁ Πέτρος τότε πλησίασε τὴ Μαργαρίτα, τῆς ἔπιασε τὰ χέρια καὶ ἀκουμπόντας στὰ ἀραβικὰ κάγκελα, ὅπου ἐκείνη ἔβλεπε τὸ κύμα τοῦ ποταμοῦ νὰ διαβαίνει γοργό, τῆς εἶπε πάλι :

— Μὰ γιατί κλαῖς λοιπόν ;

Κάτω ἀπὸ τὴν ταράτσα ὁ Τάγης κυλοῦσε τὰ νερά του ἀνάμεσα στοὺς βράχους, ἐπάνω στοὺς ὁποίους κάθεται ἡ αὐτοκρατορικὴ πόλη. Ὁ ἥλιος ἐκρυβότανε πίσω στὰ γειτονικὰ βουνὰ καὶ στὴ σιωπὴ τοῦ ὠραίου δειλinoῦ μονάχα ὁ ποταμὸς ἀκουγότανε νὰ συνοδεύη τὸ κλάμα τῆς Μαργαρίτας.

— Μὴ ζητᾶς, τοῦ εἶπε, γιὰτί κλαίω· δὲν τὸ ξέρω, μὰ κ' ἂν ποτὲ στὸ πῶ δὲν θὰ τὸ νοιώσης. Εἶνε μὲς τὴν καρδιά μας κάποιες ἐπιθυμίαι π' ἀργοπεθαίνουν καὶ τίποτα, οὔτε ἕνας στεναγμὸς δὲν τις φανερώνει, τρελλές ἰδέαι, ἢ ὁποῖαι περοῦν ἀπὸ τὴ φαντασία μας χωρὶς τὰ χεῖλη νὰ τολμοῦν νὰ τις παραστήσουν, κάποια μυστήρια τῆς ζωῆς μας ποῦ ὁ ἄνδρας δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ καταλάβῃ ποτέ. Σὲ παρακαλῶ μὴ μοῦ ζητᾶς τὴν αἰτία τῆς λύπης μου· ἂν σοῦ τὴν γνωρίσω, τὸ ξέρω, θὰ σὲ λάμω νὰ γελάσης...

Ἐπαψε καὶ ἔγειρε πάλι τὸ μέτωπον. Ἐκρατοῦσε τὴ σιωπὴ ποῦ φανερώνει ἕνα πείσμα. Ἀφοῦ ὁμως εἶδε τὸν ἐραστὴν τῆς καὶ δὲν τὴν παρακαλοῦσε πειὰ τοῦ εἶπε μὲ φωνὴ ποῦ δείχνει τὴν ὀργή :

— Σὲ βλέπω, σκάζεις. Δὲν εἶνε τίποτε. Μία τρέλλα. Θὰ γελάσης... ἀλλὰ δὲν πειράζει θὰ σοῦ τὸ διηγηθῶ ἀφοῦ καὶ τὸ θέλεις τόσο. Χθὲς ἐπῆγα στὴν ἐκκλησιά, ἦτανε τῆς Παναγίας. Ἡ εἰκόνα τῆς εἰς τὴ χρυσή τῆς τὴ βάση, ἀπάνω στὴν ἅγιαν τράπεζα, φωτοῦσε σὰν ἀναμμένο κάρβουνο. Οἱ ἦχοι τοῦ ὄργάνου ἔτρεμαν ἔτρεμαν καὶ ἐπλάταιναν ὅσο ποῦ ἔσβυναν γιὰ ν᾿ρθοῦν ἄλλοι μαζί με τὴ φωνὴ τῶν παπάδων ποῦ ἔψελναν. Ἐπροσευχόμεον! ἐπροσευχόμεον βυθισμένη σὲ ιδέες ἀπόκοσμες, ὅταν ἄθελα σήκωσα τὰ μάτια μου στὴν ἅγιαν τράπεζα. Δὲν ἤξεύρω γιατί τὰ βλέμματά μου κολλήθηκαν ἀμέσως εἰς τὴν εἰκόνα—φέματα λέω—ὄχι εἰς τὴν εἰκόνα... καρφώθηκαν σὲ ἓνα πρᾶγμα ποῦ δὲν τὸ εἶχα δεῖ ἄλλοτε, ἓνα πρᾶγμα τὸ ὁποῖο—χωρὶς νὰ ξέρω κι' ἐγώ—μοῦ ἔπερνε ὄλην τὴν προσοχή. Μὴ γελάσης... τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἦτανε τὸ χρυσὸ Βραχιόλι τῆς Παναγίας, ποῦ τῶχει σὲ κείνο τὸ χέρι ἀπάνω στὸ ὁποῖον ἀναπαύεται ὁ Χριστός.

Ἐγύρισα ἀμέσως τὰ μάτια μου καὶ ἄρχισα πάλιν τὴν προσευχή. Ἀδύνατοι, τὰ μάτια μου ξαναπήγαιναν εἰς τὸ ἴδιο σημεῖον. Κάθε φῶς τῆς ἁγίας τραπέζης ἔπεφτεν εἰς τὰ τόσα διαμάντια του καὶ γεννοῦσε χίλια ἄλλα· ἑκατομμύρια λοιπὸν σπίθες πράσινες, κόκκινες, κίτρινες, πηδοῦσαν γύρω στὰ πολυτιμὰ του πετράδια, σὰν ἓνα ἀτέλειωτο πυροτέχνημα, σὰ μιὰ μάχη ποῦ σὲ ζαλίζει ἡ μεγάλη τῆς κίνηση καὶ στὴν ὁποῖαν κάθε μιὰ φωτιά ἔχει στείλει χίλια τῆς ἐγῶ.

Ἐβγῆκα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά καὶ πῆγα σπῖτι μου· ἡ φαντασία μου ὅμως, τὸ μυαλό μου ἦτανε γεμάτο ἀπὸ τὴν ιδέα αὐτή. Ἐπῆσα νὰ κοιμηθῶ, χωρὶς νὰ μπορέσω νὰ βρῶ τὸν ὕπνον. Ἡ νύχτα ἡ ἀτέλειωτη ἐδιάβηκε καὶ στὸ γλυκοχάραγμα τὰ μάτια μου ἐκλείστηκαν καί... δὲν θὰ μοῦ τὸ πιστέψης, ἀκόμη στὸν ὕπνο μου ἔβλεπα νὰ περνᾷ, νὰ φεύγῃ, νὰ με πλησιάζῃ μιὰ γυναῖκα μελαχροινὴ καὶ ὠραία. Μιὰ γυναῖκα ἡ ὁποῖα κρατοῦσε τὸ χρυσὸ καὶ διαμαντένιο βραχιόλι. Βέβαια δὲν ἦτανε ἡ Παναγία ποῦ σέβομαι καὶ προσκυνᾷ· ἦτανε μιὰ γυναῖκα σὰν καὶ μέ, με κυττοῦσε καὶ με περιγελοῦσε.

«— Τὸ βλέπεις; ἦτανε σὰ νὰ μᾶλεγε δείχνοντάς μου τὸ διαμαντικό. Πῶς λαμπυρίζει! Ὅλα τᾶστρα τῆς ἀνοιξιάντικης βραδιάς τὰ ξεκόλλησαν γιὰ νὰ τὰ βάλουν ἐδῶ! Τὸ βλέπεις; Δὲν ἔχεις ἐσὺ τέτοιο. Ἡμπορεῖ νὰ ἀποχτήσης πιὸ καλὰ καὶ πιὸ πλοῦσια· μὰ αὐτὸ ποῦ φωτᾷ ἐτσι μαγικά καὶ ἔτσι φανταστικά ποτέ! ποτέ!»

Ἐξύπνησα καὶ ἡ ἴδια σκέψη καρφωμένη ἐδῶ σὰ με καρφὶ διαβολικόν, ἀναμένο, δὲ με ἄφινε.

— Ἐ! δὲ μιλεῖς; Σιωπαίνεις καὶ γέρνεις τὸ κεφάλι. Μήπως ἡ τρέλλα μου αὐτὴ δὲν σὲ κάνει νὰ γελάς;

Ὁ Πέτρος με κίνηση σπασμωδικῆ ἔσφιξε τὸ σπαθὶ του. Σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ τῆς εἶπε με φωνὴ βαρειά:

— Ποιὰ Παναγία ἔχει τὸ διαμαντικό αὐτό;

— Ἡ Παναγία τοῦ Σαγκράριο, ἀπάντησεν ἡ Μαργαρίτα.

— Τοῦ Σαγκράριο;... Τῆς Μητροπόλεως!... Στὸ πρόσωπόν του ζωγραφίστηκεν ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς του, ποῦ τὴν ἐτρόμαζε μιὰ ιδέα.

— Ἄ! γιατί μιὰ ἄλλη Παναγία νὰ μὴν τῶχει· γιατί ὁ δεσπότης νὰ μὴν τῶχει στὴ μήτρα του, ὁ βασιλεὺς στὴν κορῶνα του ἢ ὁ διάβολος στὰ νύχια του! Θὰ τοὺς τὸ ἄρπαζα με θυσία τῆς ζωῆς μου γιὰ νὰ σοῦ τὸ χαρίσω... Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Παναγία τοῦ Σαγκράριο ποῦ μᾶς προστατεύει... ἐγώ.., ἐγώ ποῦ γεννήθηκα στὸ Τολέδο ἀδύνατον ἀδύνατον.

— Ποτέ, ψιθύρισε ἡ Μαργαρίτα, ποτέ, με φωνὴ ποῦ μόλις ἀκούστηκε, κι' ἔπεσε πάλι στὸ κλάμα.

Ὁ Πέτρος ἔφερε τὸ βλέμμα ἀναίστητο στὸ κῦμα π' ὄλο ἔτρεχε μπρὸς στὴν ὠραία τaráτσα καὶ τὸ ὁποῖον μονάχο ἀκουγότανε στὴν σιωπῇ τῆς νύχτας νὰ συνοδεύῃ τὸ κλάμα τῆς Μαργαρίτας.

II

Ἡ Μητρόπολις τοῦ Τολέδου! Φαντάσου τόσες κολῶνες ἀπὸ γρανίτη ποῦ σὰν φοίνικες πλέκουν τὰ φύλλα τους καὶ σχηματίζουν τὸν θόλο κάτω στὸν ὁποῖον προφυλάγεται καὶ ζῆ, τὴν ζωὴν ποῦ τῆς ἔδωκε τὸ πνεῦμα, ὀλόκληρη δημιουργία ἀπὸ ὄντα πραγματικά καὶ φανταστικά. Φαντάσου ἓνα ἀκατανόητο χάος ἀπὸ σκιά καὶ φῶς ὅπου με τίς κολῶνες ἀνακατεύονται ἡ χρωματιστὲς ἀχτίδες τῶν παραθύρων, ὅπου τὸ φῶς τῶν κεργιῶν ἀγωνίζεται καὶ σβύνει στὸ σκοτάδι τοῦ ἱεροῦ. Φαντάσου ἓνα κόσμον πέτρινον, ἄπειρο, σὰν τίς ἐννοίες τῆς θρησκείας μας, σκοτεινὸν ὡσὰν τίς παράδοσις τῆς αἰνιγματώδῃ σὰν τίς παραβολὲς τῆς καὶ ἀκόμη δὲν θὰ ἠμπορέσης νᾶχῃς μιὰν ιδέα

γι' αυτό τὸ χτίριον ἀπάνω στὸ ὅποιον οἱ αἰῶνες ἔχυσαν μὲ ἀφθονία τὸ θησαυρὸ τῆς πίστεως των, τῆς ἔμπνευσης καὶ τῆς τέχνης των. Μέσα κατοικεῖ ἡ σιωπή, τὸ μεγαλεῖο καὶ ἡ ποίηση τοῦ μυστικισμοῦ. Ἄλλὰ ὅσο μεγάλη καὶ ἐπιβλητικὴ φαίνεται στὰ μάτια μας, ποτὲ δὲ μᾶς κάνει μιὰ τέτοια αἴσθηση παρὰ τὶς μεγάλες γιορτές. Τότε χίλια καντύλια ἀσημένια χύνουν τοὺς φωτεινοὺς καταράχτες τους π' ἀντιφεγγοῦν στὰ πλούσια στολίδια, τὸ λιβάνι πλημμυρίζει τὸν ἀγέρα καὶ ἡ ψαλμωδιὲς τοῦ χοροῦ, τὰ ἀρμόνια κ' ἡ καμπάνες τὴν κάνουν νὰ τρέμη. Τότε καταλαβαίνει κανεὶς μέσα του τὴ μεγαλόπρεπη δύναμη τοῦ Θεοῦ.

Ἦτανε ἡ τελευταία γιορτὴ τῆς Παναγίας. Ὁ κόσμος εἶχε σκορπιστῆ παντοῦ. Ἐσθοναν τὰ κεργιά τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἡ βαρεῖες πόρτες ἔτριξαν κ' ἐκλείστηκαν ὀπίσω ἀπὸ τὸν τελευταῖο Τολεδάνο. Αἰφνης ὅμως ἕνας ἄνθρωπος, ἕνας ἄνθρωπος ἐβγήκεν ἀπὸ τὴ σκιά καὶ γλύστρισε σὰ φεῖδι στὸ περίφραγμα τοῦ χοροῦ. Τὸ ἀχνὸ φῶς ἐνὸς καντυλιοῦ ἔδειξε ἕνα ὠχρὸ σὰ πεθαμένον πρόσωπο, τὸ πρόσωπον ἐνὸς ἐραστή, τοῦ Πέτρου.

Τί εἶχε συμβῆ μεταξὺ τῶν ἐραστῶν κανεὶς δὲν ἤξευρε· αὐτὴ ὅμως τὴ στιγμὴ βρίσκεται στὴν ἐκκλησιὰ μόνος γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ κάποιον σκοπὸ, ποῦ τὸν μαρτυράει τὸ ἀνήσυχο βλέμμα του, ὁ ἰδρωτὰς ποῦ τρέχει ἀπάνωθε του, τὰ γόνατά του ποῦ τρέμουν...

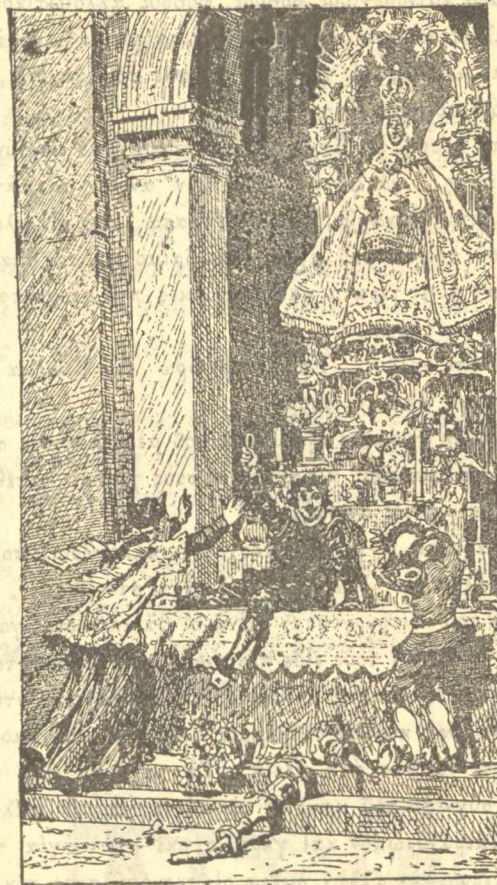
Ἡ Μητρόπολη εἶνε παντέρημη, βυθισμένη σὲ βαθειὰ σιωπὴ. Κάποιοι χτύποι ὅμως ἀκούγονται, οἱ ὅποιοι πολλαπλασιάζονται καὶ σβύνουν στοὺς ψηλοὺς θόλους. Ἴσως νὰ εἶνε τὸ σκάσιμο τῶν ξύλων. Ἴσως ὁ ἀγέρας ἢ ποῖός ξερεὶ τί ἄλλο. Ἡ φαντασία στὴν ἐξαψη της πιάνει τὸ ἀνύπαρχτο. Ἄλλοτε κοντά, ἄλλοτε μακριά, ἀπὸ πίσω ἀκούει τὴν ἀπήχησιν κλαμάτων, ποῦ κάπου ἄλλου τάκουσε, τὸ σύρσιμο ρούχου, ἢ βήματα ποῦ πηγαίνονται ἀδιάκοπα.

Ὁ Πέτρος ἔφτασε τὰ κάγκελα ποῦ χωρίζουν τοὺς κοσμικοὺς ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς.

Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ τάφοι τῶν βασιλειάδων, τῶν ὁποίων τὰ μαρμαρένια ἀγάλματα φαίνονται καθὼς κρατοῦν τὰ σπαθιά τους— ἐκεῖ στὴ σκιά—σὰν νὰ φυλᾶν ὀλημερίς κι' ὀλονυχτίς τὸ ἱερόν.

— Ἐμπρός, διάταξε τὸν ἑαυτὸν του ὁ Πέτρος κι' ἠθέλησε νὰ προχωρήσῃ. Δὲν ἔμπόρεσε. Τὰ πόδια του ἦτανε καρφωμένα χάμω.

Κατέβασε τὰ μάτια του. Τὰ μαλλιά του σηκώθηκαν ἀπὸ τὸ φόβο. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἕνα χέρι — μπορεῖ καὶ νὰ τὸ εἶδε — αἰστάνθηκε νὰ τὸν κρατᾷ στὴ θέση του ἀκούητο κι' ἀμέσως τὰ καντύλια ποῦ τρεμόσβυναν σὰν ἀστέργια κρεμασμένα στὰ σκοτάδια θαμπώθηκαν.

Θαμπώθηκαν τ' ἀγάλματα. Θαμπώθηκαν ἡ εἰκόνες. Ἡ ἐκκλησιὰ ὀλόκληρη μὲ τὰ ψηλά της τόξα καὶ μὲ τὶς λαξευτὲς κολῶνες της ἐχάθηκεν ἀπὸ τὰ μάτια του.

— Ἐμπρός! ἐφώναξε καὶ χίλια ἔμπρός τώρα τὸν διάταξαν κι' ἀνέβη στὴν ἀγία τράπεζα κι' ἔφτασε τὴ βάση τῆς Παναγίας.

“Ολα όμως γύρω του έγιναν τρομερά. Μές στο σκοτάδι περνοδιάβαιναν άστραφίδες και τὸ φῶς τὸ κούπωνε μαυρίλα. Μόνον ἡ Παρθένα, καθὼς τὴ φώτιζε γλυκὰ μιὰ χρυσὴ καντύλα, μέσα σὲ ὄλον αὐτὸν τὸν τρόμο φαινότανε ἀτάραχη καὶ ἰλαρὴ, καὶ σὰν νὰ χαμογελοῦσε. Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ γέλοιο τὸ κρυφὸ, ποῦ γιὰ μιὰ στιγμή τὸν ἠσύχασεν, αὐτὸ τοῦ ξάναψε καινούργιους φόβους, φόβους ἀλλοιώτικους ποῦ τὸν ἔκαμαν κι' ἔκλεισε τὰ μάτια... Ἐκλεισε τὰ μάτια γιὰ νὰ μὴ βλέπη κι' ἀπλώνοντας μὲ μιᾶς τὸ χέρι τῆς ἔβγαλε τὸ βραχιόλι, τὸ χρυσὸ τῆς τὸ βραχιόλι ποῦ τῆς εἶχαν χαρίσῃ!

Τὸ εἶχε στὸ χέρι! Τὰ δάχτυλά του τῶσφιγγαν μὲ δύναμη. Δὲν εἶχε παρὰ νὰ φύγῃ... νὰ φύγῃ. Ἐπρεπε ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια. Ἄλλὰ πῶς θάβλεπε τὴν Παναγία, τὰ ἀγάλματα τῶν βασιλειᾶδων, τὰ στολισματα τοῦ τοίχου ποῦ εἶχαν γίνεи δαίμονες, τίς σκαλιστὲς κολῶνες ποῦ εἶχαν γίνεи τέρατα καὶ τίς φωτιὲς ποῦ φεύγοντας μές στὸ σκοτάδι ἐγιναν φαντάσματα;

Τ' ἀνοίξεν ἐπὶ τέλους. Ἐρριξε τριγύρω ἓνα βλέμμα καὶ μιὰ φωνὴ ποῦ τῶφυγε ἀπὸ τὸ στόμα...

Ἡ Μητρόπολη ἐγίόμησε ἀγάλματα ποῦ μὲ ἀλλόκοτες στολὲς ντυμένα, πήρανε τὴ ζωὴ ποῦ ἡ φαντασία τοὺς χάρισε κατέβηκαν καὶ πῆγαιναν νὰ ἰδοῦν ποιοὺς φώναζε!

Ἄγιοι, διάβολοι, ἄγγελοι, καλογρητές, καλόγηροι, πολεμιστάδες ἐπερπατοῦσαν ἄλλοι ἀπ' ἕξω κι' ἄλλοι μέσα στὸ ἱερό.

Στὰ πόδια του λειτουργοῦσαν—ἐνῶ οἱ βασιλειᾶδες ἐγονάτιζαν—οἱ δεσποτάδες ποῦ πρὶν τοὺς εἶδε πέτρινους στὰ νεκρικά τους κρεβάτια. Κι' ἔτρεχε στίς πλάκες, ἀνέβαινε τίς κολῶνες, στὸ σκῆνωμα ἀνακατευόντανε ἓνας κόσμος ὀλόκληρος ἀπὸ ζῶα καὶ σκουλήκια.

Δὲ μπόρεσε νὰ βαστάξῃ πλειά. Τὰ μενίγια του ἐχτύπησαν δυνατά. Ἐνα σύγνεφο τοῦ μαύρισε τὰ μάτια. Ἐρριξε πάλι μιὰ φωνὴ σπαραχτικὴ, ὑπεράνθρωπον καὶ γκρεμίστηκε στὴν ἁγία τράπεζα...

Ὅταν ὕστερα, τὴν ἄλλην ἡμέρα οἱ σκευοφύλακες τὸν ἤβραν στὸ θυσιαστήριον ἐκρατοῦσε ἀκόμη μές στὰ χέργια του τὸ βραχιόλι καὶ καὶ βλέποντάς τους νὰ τὸν πλησιάζουν ἐφώναξε ξεσπάζοντας στὰ γέλοια.

— Εἶνε γιὰ κείνη! γιὰ κείνη!

(Ἀπὸ τὸ Γαλλικό)

ΓΙΩΡΓΗΣ ΚΕΦΑΛΛΑΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Γιὰ ἓνα καράβι ζωγραφισμένον
Ἐπάνω δὲ ἀρχαῖον ἄγγεῖον.

Ἦτε νόημα
Ὅμπος.

Σὰν γέρανος, σὰν γέρακας τρέχεις καὶ τρέχεις πάλι,
σὰν φτερωμένο νόημα τοῦ συνετοῦ Ὀδυσσεά,
καὶ πᾶς σ' ἐκείνους τοὺς γιालοὺς ποῦ ἀνθίζει τὸ κοράλλι
καὶ ποῦ γεννᾶται ἡ φλόγινη Σελήνη πάντα ἡ νέα.

Τρέχω μές τοὺς καιροὺς κ' ἐγὼ ποῦ ἡ μητρικὴ μου ῥέα
μ' ἔχει κεράση τ' ἄλικο κρασί σὲ μία κραιπάλη,
ἡ τελευταία ἀπ' τοὺς θεοὺς τοὺς ὄλους τελευταία
ποῦ εἰς τῆς Φθορᾶς τὸ φάσγανον θὰ γείρη τὸ κεφάλι.

Καὶ σι' ὄνειρό σου ἴσως μ' ἐμὲ στερονὸν καραβοκύρη
ποῦ θά σε πάω πρὸς τοὺς γιालοὺς ποῦ τὸ κοράλλι ἀνθίζει
καὶ μέσα σ' ἓνα φλόγινο μεγάλο πανηγῦρι

Φωτὸς ποῦ καὶ τὸν Ὀλυμπον στὴ λάσι θὰ θυμίξῃ,
ποθεῖς ἀργὸ νὰ ποντισθῆς προσφέροντάς με θῦμα
στοὺς Ἐνάλιους τοὺς θεοὺς τὸν πόντιον ποῦ εἶδαν μνήμα.

Διὰ τὸν ἀδελφὸν Θ. Θωμόπουλον

ΑΡΙΣΤΟΤ. ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΝΕΡΟ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους καὶ τέλους)

Ἡ μιὰ ἀγάπη εἶταν τῆς Πεντάμορφης, κι' ἡ ἄλλη τοῦ γονῆ. Δὲν πολεμοῦσαν στὰ μαρμαρένια ἀλώνια, ἀλλὰ μέσα στὴν πλατύχωρη τὴν καρδιά του γένονταν μαλλιὰ-κουβάρι. Τὲς ἀγαποῦσε πολὺ καὶ τὲς δυὸ κι' ἐπιθυμοῦσε νὰ νικήσουν καὶ οἱ δυὸ, ἀλλὰ μπορούσαν νὰ νικήσουν καὶ οἱ δυὸ ; Ἡ μιὰ μοναχὰ ἔπρεπε νὰ νικήσῃ καὶ ἡ ἄλλη νὰ πέσῃ. Μὲ τὸ πολὺ πάλεμα καὶ μὲ τὸν πολὺν ἀγῶνα ἔπεσε ἡ μία...καὶ ποιά νομίζετε ; Ἡ ἀγάπη τῆς Πεντάμορφης καὶ νίκησε ἡ ἀγάπη τοῦ ἄρρωστου πατέρα, κι' εἶτοι τὸ Βασιλόπουλο ἀποφάσισε νὰ σηκωθῆ πολὺ πρῶτ' καὶ κρυφὰ-κρυφὰ νὰ φύγῃ.

Ἄλλ' ἡ Πεντάμορφη εἶχε σηκωθῆ προτιότερα, γιατί εἶχε ἀγρυπνήσει, χωρὶς νὰ σφαλῆσῃ μᾶτι δληγνύχτα, καὶ κατέβηκε στὸ περιβόλι ν' ἀνασάνῃ λίγο στὸν καθαρὸν ἀέρα. Τὸ Βασιλόπουλο ἀπόρρεσε, ὅταν τὴν εἶδε ἀνάμεσα στὰ λουλούδια καὶ χαρὰ καὶ λύπη μαζὶ γράπωσαν τὴν καρδιά του. Τώρα κατάλαβε ὅτι εἶταν ἀδύνατο νὰ φύγῃ κρυφὰ ἀπ' αὐτή, καὶ κατέβηκε στὸ περιβόλι καὶ τὴν καλημέρησε. Ἡ Πεντάμορφη, ἄμα τὸν εἶδε, τοῦ εἶπε μὲ μεγάλο παράπονο :

Ἐγὼ σηκώθηκα νὰ σὲ ξεπροβοδήσω...

Τὸ Βασιλόπουλο δὲ μπορούσε ν' ἀποκριθῆ τίποτε. Καὶ οἱ δυὸ εἶταν σκοτωμένοι ἀπὸ τὴν ἀγρύπνια, ἀπὸ τὴ συλλογὴ κι' ἀπὸ τὸν πόνο τῆς ἀγάπης. Πιάστηκαν ἀπὸ τὸ χέρι κι' ἔκαναν λίγα πατήματα, ὕστερα κάθησαν σ' ἕνα μικρὸν ὄχτιο. Ἐἶταν τόσες πολλὲς μικρὲς καὶ φουντωτὲς κιτριές, σ' ἐκεῖνον τὸν ὄχτιο, ποῦ ὅμοιαζαν σὰ φραχτὴ.

— Ἐγὼ βλέπω (εἶπε ἡ Πεντάμορφη), ὅτι ζύγωσε ἡ ὥρα, ποῦ πρέπει νὰ φύγῃς.

Τοῦτα τὰ λόγια τὰ εἶπε μὲ τέτοια δυσκολία, ποῦ φαίνονταν σὰ νὰ τῆς εἶχεν ἔρθει λογοθυμιά κι' ἔκαμε νὰ γείρῃ, τὸ Βασιλόπουλο τὴν ἄρπαξε κι' αὐτὴ ἔγειρε τὸ ἀγγελικὸ τῆς τὸ κεφάλι στὸ δεξιὸ του τὸ χέρι. Τὴν ὥρα ἐκείνη μιὰ μεγάλη ἠσυχία βασίλευε σ' ὅλο τὸ περιβόλι, καὶ κανένας ἄλλος δὲν εἶταν ἀπὸ τοὺς δυὸ τους. Ἐἶταν ὅμως καὶ σύνταχα κι' ὄλο οἱ ἄλλοι κοιμῶνταν ἀκόμα. Μόλις τ' ἀηδόνια ἄρχιζαν νὰ ξυπνοῦν,

νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὲς φωλιές τους καὶ νὰ πηδοῦν ἀπὸ κλαδί σὲ κλαδί, κι' ἀπὸ κορφὴ σὲ κορφὴ λεμονιάς, πορτοκαλιάς, ἢ κιτριᾶς, κι' ἄρχιζαν τὰ χαρούμενα κελαϊδήματά τους, καὶ μὲ τὴν ἀγγελικὴ τους τὴ φωνὴ νανοῦριζαν τὴν ἐρωτεμένη κόρη, τὸ Βασιλόπουλο παρατήρησε ὅτι ἡ κόρη, ἀκκουμπῶντας στὸ χέρι του, ἀποκοιμήθηκε. Στὴ στιγμὴ ἔγενε τοῦ δούλου του νὰρθῆ σιμά του, βλέποντάς τον νὰ μπαίνη κι' αὐτὸς στὸ περιβόλι. Ὁ δούλος, σὰ φρόνιμος ποῦ εἶταν, βλέποντας τὴν Πεντάμορφη νὰ κοιμᾶται εἶτοι γλυκά, πατοῦσε στὰ νύχια τῶν ποδαριῶν του, ὅσο ζύγανε, κι' ὅταν ἔφτασε κοντὰ ἄλλο μὲ νοήματα κι' ἄλλο μὲ κρυφὰ λόγια, τοῦ ἔδωκε νὰ καταλάβῃ ὅτι τ' ἄλογα εἶταν ἔτοιμα γιὰ τὸ φεγγιό.

— Καλά !

Τοῦ εἶπε τὸ Βασιλόπουλο καὶ τὸν πρόσταξε νὰ ἐτοιμάσῃ ἕνα προσκεφάλι μὲ τριαντάφυλλα ἀπὸ τὸ περιβόλι. Στὴ στιγμὴ τὸ ἔτοιμασε ὁ δούλος καὶ μὲ πολλὴ προσοχὴ τὸ παράδωκε στὸ Βασιλόπουλο. Τὸ Βασιλόπουλο τότε σήκωσε ἀγάλια-ἀγάλια τὸ κεφάλι τῆς Πεντάμορφης καὶ στὸν τόπο τοῦ χεριοῦ του ἔβαλε τὸ προσκέφαλο, ἔπειτα ἔβγαλε τὸ δαχτυλίδι ποῦ τοῦ εἶχε χαρίσει ἡ μάνα τῆς, κι' ὅσα ἄλλα χαρίσματα εἶχε ἀπὸ τοὺς γονεοὺς του καὶ τ' ἀπόθεσε στὸ ἴδιο προσκέφαλο κι' ὕστερα σιγὰ-σιγὰ τραβήχτηκε, βγήκε ἀπὸ τὸ περιβόλι κι' ἀπὸ τὸ παλάτι, ἐπήδησε σ' ἄλλο γόττο κι' ἔγειεν ἀφαντος.

Ὁ ὕπνος τῆς Πεντάμορφης δὲν εἶταν πολὺς, καὶ σὲ λίγο ξύπνησε. Τοῦ κάκου τὰ γλυκά τῆς τὰ μάτια γυρεύανε τὸ Βασιλόπουλο ! Σηκόνεται, τρέχει, προσπερνᾷ ὅλα τὰ δέντρα, ποῦ τὴν μπόδιζαν νὰ ἰδῆ μακρύτερα, ἀναιβαίνει στὸ παλάτι κι' ἀγναντεύει ἀπὸ τὸ παραθύρι, ἀλλὰ δὲ φαίνονταν πονθενά ! Ἡ Πεντάμορφη ἄρχιζε ν' ἀπελπίζεται, τὰ μάτια τῆς θάμπωσαν κι' ἡ καρδιά τῆς γέμισε ἀπὸ παράπονο. Καταιβαίνει ἀπὸ τὸ παλάτι καὶ ξαναπηγαίνει στὸν τόπο ποῦ εἶχε κοιμηθῆ καὶ τότε παρατήρησε, τὸ προσκέφαλο, τὸ δαχτυλίδι καὶ τ' ἄλλα τὰ χαρίσματα ποῦ τῆς ἄφησε τὸ Βασιλόπουλο. Κάθησε ἐκεῖ, πῆρε τὸ προσκέφαλο καὶ τ' ἀπόθεσε στὰ γόνατά τῆς, ὅταν ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς βρούσες τὰ μαργαριτάρια. Ἐἶτοι πέρασε ἀρκετὴ ὥρα, ὡς που ἀλάφρωσε λίγο ἡ καρδιά τῆς, κι' ἔπειτα ἄρχισε νὰ μαλόνῃ τὰ τριαντάφυλλα, νὰ μιλάῃ μὲ τὸ δαχτυλίδι τοῦ Βασιλόπουλου καὶ νὰ τραγουδάῃ λυπητερά :

«Τριαντάφυλλά μου κόκκινα κι' ἑσείς βασιλικοί μου

Γιατὶ μ' ἀποκοιμήσατε κι' ἔφυγε τὸ πουλί μου ;»

Κἄμποσες φορὲς τὸ ξανάειπε τοῦτο τὸ τραγουδάκι κι' ἤρθε τὴν παρηγοριά της μ' αὐτό, καὶ θυμῆθηκε τὴν ὑπόσχεση τοῦ Βασιλόπουλου, ποῦ τῆς εἶχε εἰπῆ, ὅτι δὲ θ' ἀργοῦσε νὰ γυρίσῃ.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω ξύπνησαν κι' οἱ γονεοὶ της καὶ μαθόντας ὅτι τὸ Βασιλόπουλο εἶχε φύγει ἤρθαν νὰ τὴν παρηγορήσουν.

— Γιατὶ λυπείσαι, κόρη μου, (τῆς εἶπε ἡ μάνα της), ποῦ ἔπρεπε νὰ χαίρεσαι, βλέποντας τέτοιες χάρες καὶ τέτοια καλὴ καρδιά, ποῦ ἔχει τὸ Βασιλόπουλό μας ;

Αὐτὸ ὑλόφερε τόσους κόπους καὶ τόσα κίντυνα γιὰ τὸ χρέος, ποῦχε στὸν πατέρα του, κι' ἤθελες ν' ἀργοπορήσῃ ἀκόμα ;

Ἡ Πεντάμορφη κατάλαβε ὅτι τὰ λόγια τῆς μάνας της εἶταν σωστά, κι' ἄρχισε νὰ παρηγοριεῖται πλειότερο, δὲν ἔπαυε ὅμως νὰ τραγουδάῃ τὸ τραγουδάκι της καὶ νὰ παραπονεῖται πρὸς τὰ τριαντάφυλλα καὶ τοὺς βασιλικούς :

«Τριαντάφυλλά μου κόκκινα, κι' ἑσείς βασιλικοί μου,

Γιατὶ μ' ἀποκοιμήσατε κι' ἔφυγ' τὸ πουλί μου ;»

Τὸ Βασιλόπουλο, ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους καὶ τόσα, βάσανα ἔφτασε στὸ Βασίλειο τοῦ πατέρα του. Ζυγόνοντας στὸ παλάτι του, κρατοῦσε γερὰ-γερὰ τὸ λαγῆρι μὲ τ' ἀθάνατο νερὸ κι' ἀνάγκαζε μ' ἀνυπομονησία τ' ἄλογό του. Οἱ δρόμοι εἶταν γεμάτοι κόσμο καὶ κοσμάκη καὶ δὲ μποροῦσε νὰ προχωρήσῃ, κι' ὅσο προχωροῦσε τόσο πλειότερον κόσμον ἀπαντοῦσε. Τόσο εἶχε παραλλάξει ἀπὸ τὴν κούραση, ποῦ δὲν τὸν γνώριζε κανεὶς. Ὅταν ἔφτασε στὴν αὐλὴ τοῦ παλατιοῦ δὲ μπόρεσε νὰ προχωρήσῃ πλειό, γιατί ὁ κόσμος στέκονταν σὰν τοῖχος. Κἄποιος τὸν κατάλαβε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ φώναξε :

— Τὸ Βασιλόπουλο ! τὸ Βασιλόπουλο ! Τόπο νὰ περάσῃ τὸ Βασιλόπουλο !

Τὸ Βασιλόπουλο, βλέποντας τόσο πλῆθος κόσμου, ἔβαλε κακὸ μὲ τὸ νοῦ του γιὰ τὸν πατέρα του, κι' αἰστάνονταν ἓνα μεγάλο καρδιοχτύπι στὰ στήθια του. Ἦθελε νὰ ρωτήσῃ τὸν κόσμον γιὰ νὰ μάθῃ γιατί εἶταν μαζωμένος, ἀλλὰ φοβῶνταν μὴν ἀκούσῃ ἐκεῖνο, ποῦ δὲν ἤθελε γιὰ τὸν πατέρα του. Ὅταν ἀκούει νὰ λέν :

— Χάσαμε τὸν πατέρα μας ! Χάσαμε τὸ Βασιλιᾶ μας !

Ἀκούοντας αὐτὰ τὰ κακὰ τὰ λόγια τὸ Βασιλόπουλο, τοῦρθε σκοτούρα καὶ λίγο ἔλειψε νὰ πέσῃ ἀπὸ τ' ἄλογό του, κι' ἀπάνω στὴν ταραχὴ τῆς ἀπελπισίας του, τοῦ ξεφεύγει τὸ λαγῆρι μὲ τ' ἀθάνατο νερὸ ἀπὸ τὸ δεξί του τὸ χέρι καὶ παρὰ τρίχα νὰ χάσῃ ὅλους τοὺς κόπους του, ὅλες τὲς ἐλπίδες του, κι' ὅλη τὴ χαρὰ, ποῦ φαντάζονταν ν' ἀπολάβῃ, βλέποντας τὸν πατέρα του γιατρεμένο. Ἄλλ' ὡς ἐπιδέξειος, ποῦ εἶταν, ἀφίνει τὰ χαλινάρια καὶ μὲ τὸ ζεοβὶ τὸ χέρι ἄρπαξε τὸ λαγῆρι στὸν ἄερα, κι' ἔτσι καταβασανισμένο καὶ κατατρομαγμένο τὸ Βασιλόπουλο βρέθηκε στὴ θύρα τοῦ παλατιοῦ, ξεκαβαλληκεύει, ἀναβαίνει γλήγορα-γλήγορα τὲς μαρμαρένιες σκάλες τοῦ παλατιοῦ καὶ μπαίνει στὸ δοξάτο, ὅπου εἶταν κοιτάμενος ἀπάνω στὸ κρεβάτι ὁ πατέρας του καὶ χαροπάλευε. Στὸ προσκέφαλό του κάθονταν ἡ Βασίλισσα καὶ γύρα-γύρα στέκονταν μὲ τὰ κεφάλια σκυμμένα οἱ ἀρχόντοι τοῦ Βασιλείου, ἄλλοι κλαίοντας, κ' ἄλλοι ἀναστενάζοντας καὶ περιμεναν ὅλοι μὲ τὴ στιγμὴ νὰ πετάξῃ ἡ ψυχὴ του καὶ νὰ σβηστῇ σὰν τὸ κερί ἢ ζωὴ του. Τέτοια εἶταν ἡ κατάσταση τοῦ Βασιλιᾶ, ποῦ δὲν ἐγνώρισε καθόλου τὸ γυιὸ του, οὔτε κατάλαβε τὸν ἐρχομὸ του, ἀλλὰ βαστοῦσε τὰ μάτια γκυρλωμένα κι' ἀνακατωμένα.

Τὸ Βασιλόπουλο, βλέποντας τὸν πατέρα του στὰ τελευταῖά του, δὲν τὰ χάνει, ἀλλὰ τοῦ χύνει στὸ στόμα τ' ἀθάνατο νερὸ, καὶ ὦ τοῦ θαύματος!—ὁ Βασιλιᾶς συνταράχτηκε ὅλος μὲ μᾶς, καὶ μάτια του καὶ χέρια του καὶ ποδάκια του καὶ κορμί του ζωντάνεψαν ὅλα στὴ στιγμὴ! Ἀνασηκώθηκε, πήρε τὸ λαγῆρι μὲ τὰ χέρια του κι' ἔπιε, ἔπιε, ὡς ποῦ δὲν ἄφησε οὔτε σταλιά μέσα. Ὅστερα γυρίζοντας εἶπε στὸ γυιὸ του :

— Παιδί μου ! ἐσὺ μ' ἀνάστησες !

Καὶ τ' ἀγκάλιασε σφιχτὰ-σφιχτὰ, ὕστερα τ' ἀγκάλιασε κι' ἡ Βασίλισσα, κλαίοντας ἀπὸ τὴ χαρὰ της. Χάρηκαν κι' οἱ ἀρχόντοι, ποῦ στέκονταν λυπημένοι κι' ἔκλαιγαν κι' ἀναστενάζαν, καὶ βγήκαν στὰ παραθύρια τοῦ παλατιοῦ καὶ στοὺς ἐξῶστες καὶ φώναξαν στὸ λαό, ποῦ εἶταν μαζωμένος :

— Χαρῆτε ! Ὁ Βασιλιᾶς μας ἔπιε τ' ἀθάνατο νερὸ κ' ἔγεινε καλά.

Μονομᾶς ὅλο τὸ Βασίλειο γέλασε ἀπὸ τὴ χαρὰ του καὶ χιλιάδες καρδιὲς γέμισαν ἀπὸ χαρὰ !

Ἔστερα ὁ Βασιλεὺς ἄρχισε νὰ μιλήῃ μὲ τὸ μοναχογιὸν του καὶ νὰ τὸν ρωτᾷ τί εἶδε καὶ πῶς πέρασε στὸ δρόμο καὶ τί κιντύνους τράβησε.

Τὸ Βασιλόπουλο τοῦ τὰ εἶπε ὅλα κί ὅτι χωρὶς τὸ δαχτυλίδι τῆς Πεντάμορφης δὲ θὰ μπορούσε νὰ φέρῃ τ' ἀθάνατο νερό. Ἔστερα τοῦ εἶπε τὴν ἀγάπη, ποῦ ἔβαλε στὴν Πεντάμορφη καὶ τοῦ ζήτησε τὴν εὐκὴ νὰ γυρίσῃ τὸ γληγορότερον καὶ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκά του, γιὰτὶ εἶταν κίντυνος μὴν πάθῃ τίποτε ἂν δὲν πῆγαινε γλήγορα.

Ὁ Βασιλεὺς τὸν ἐπίασε ἀπὸ τὸ χέρι χαρούμενος καὶ τοῦ εἶπε :

— Γυιέ μου! ἀπὸ σήμερον-ἡμέρα σοῦ παραδίνω τὸ Βασίλειόν μου κί ἡ κόρη, ποῦ γιὰ τὴν πολλὴ τῆς ἀγάπη, σῶδωκε τὸ δαχτυλίδι τῆς καὶ σὲ γλύτωσε ἀπὸ τόσους κιντύνους γιὰ νὰ φέρῃς στὴ ζωὴ τὸν πατέρα σου, ὅς εἶναι γυναῖκά σου καὶ Βασίλισσα.

Ἐπειτα ὁ Βασιλεὺς πρόσταξε τοὺς πρώτους συμβουλατόρους τοῦ Βασιλείου του νὰ συντροφέψουν τὸ γυιὸν του νὰ πάῃ νὰ φέρῃ τὴν Πεντάμορφη στὸ παλάτι, κί ἔδωκε γιὰ τὴν νύφη πολλὰ δῶρα, κί ἀπ' ὅλα τὸ πλιὸ πολύτιμο, ἓνα χρυσὸ ἀμάξι μ' ἕξι ἄλογα. Ἐδωκε κί ἡ Βασίλισσα τρία πανέμορφα φορέματα ποῦ δὲν εἶχε καμμιά στὸν κόσμον : Τὸ ἓνα παράσταινε τὴ θάλασσα μὲ τὲς ἀκρογιαλιές, τὰ νησιά, τὰ καράβια, τὰ ψάρια καὶ τὰ κύματα, τὸ ἄλλο τὰ βουνὰ καὶ τοὺς κάμπους μὲ δέντρα καὶ μὲ λουλούδια, μὲ βρύσες καὶ ποτάμια, μὲ χωριὰ καὶ πολιτεῖες, μὲ γίδια καὶ μὲ πρόβατα, καὶ τὸ τρίτον τὸν οὐρανὸν μὲ τ' ἀστρά.

Τὸ Βασιλόπουλο, καβάλλα μπροστὰ κί ὅλοι οἱ ἄλλοι πίσω μὲ βιολιά καὶ λαλούμενα ξεκίνησαν νὰ πᾶν νὰ φέρουν τὴν νύφη, κί ἀπ' ὅσα ἄλλα βασίλεια πέρασαν ὅλοι ξεποροῦσαν καὶ θναμαίνονταν τ' ὀλόχρυσον τ' ἀμάξι μὲ τὰ ἕξι ἄλογα καὶ τὰ τρία φορέματα, ποῦ εἶχε μέσα γιὰ τὴν νύφη.

Πῆγαν-πῆγαν-πῆγαν κί ὅλο πῆγαιναν. Πέρασαν ἑφτά Βασίλεια, κί ὅλο πῆγαιναν, τόσο μακρὰ εἶταν τὸ μέρος τῆς νύφης ὅταν βγήκαν ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ λόγγο κί ἀντίκρουσαν τὸ παλάτι τῆς νύφης. Τὸ Βασιλόπουλο δὲν κρατιῶνταν ἀπὸ τὴν χαρὰ του, καὶ τοῦ φαίνονταν πῶς νὰ εἶταν νὰ κἀνῃ φτερὰ νὰ πετάξῃ καὶ νὰ πάῃ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Πεντάμορφης. Ζύγωσαν, ζύγωσαν στὸ παλάτι τῆς νύφης καὶ ζυγόνοντας-ζυγόνοντας ἔφτασαν.

Ἡ Πεντάμορφη ἐκείνη τὴν ὥρα κάθονταν στὸ ἴδιον παράθυρον ποῦ

τὴν εἶχε πρωτοῖδεϊ τὸ Βασιλόπουλο καὶ μὲ τὸ περιστεράκι τῆς, ὅταν βλέπει τὸ ἀγαπημένο τῆς τὸ Βασιλόπουλο καβάλλα στ' ἄλογόν του μὲ πλῆθος κόσμον ἀπὸ πίσω του πεζούρα καὶ καβάλλα καὶ τὸ ὀλόχρυσον τ' ἀμάξι μὲ τὰ ἕξι τ' ἄλογα ποῦχε τὰ τρία κομάρια φορέματα μέσα. Φωνάζει τὴ μάνα τῆς καὶ τὸν πατέρα τῆς καὶ τοὺς δούλους τῆς καὶ οὐ μὰ στιγμή κατέβηκαν στὴν αὐλόθυρον τοῦ παλατιοῦ καὶ δέχτηκαν τὸ Βασιλόπουλο γαμπρό.

Γιὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμε πλιά, ἡ Πεντάμορφη ντύθηκε τὸ φόρεμα ποῦχε ζωγραφισμένο τὰ βουνὰ καὶ τοὺς κάμπους καὶ μπῆκε μαζὺ μὲ τὴν μάνα τῆς καὶ τὸν πατέρα τῆς σ' ὀλόχρυσον τ' ἀμάξι μὲ τὰ ἕξι τ' ἄλογα καὶ ξεκίνησαν ὅλοι μὲ τὸ Βασιλόπουλο προστὰ καβάλλα στ' ἄλογόν του, πίσω τ' ὀλόχρυσον τ' ἀμάξι μὲ τὴν Πεντάμορφη καὶ τοὺς γονέους τῆς καὶ παραπίσω ὅλος ὁ ἄλλος ὁ κόσμος πεζούρα καὶ καβάλλα.

Ἡ νύφη δὲ μπορούσε νὰ πιστέψῃ στὴν τόση τὴν εὐτυχία τῆς καὶ πότε γελοῦσε ἀπὸ τὴν χαρὰ τῆς κ' ἔπεφταν κόκκινα τριαντάφυλλα ἀπὸ τὰ μάγουλά τῆς καὶ πότε νόμιζε πῶς ὅλα αὐτὰ εἶταν ἓνα ὄνειρον φεύτικο κί ἔκλαιγε καὶ χύνονταν ἄπειρα μαργαριτάρια ἀπὸ τὰ μάτια τῆς. Ὅπουθε κί ἂν διάβαινε κί ἔβγαινε ὁ κόσμος νὰ τὴν καμαρώσῃ σκόρπιζε μὲ τὰ δυὸ τῆς χέρια κόκκινα τριαντάφυλλα στοὺς πλούσιους καὶ μαργαριτάρια στοὺς φτωχοὺς, ὡς ποῦ ἔφτασαν στὸ παλάτι τοῦ βασιλείου τῆς.

Ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα ἀγγάντευαν ἀπὸ τὰ παραθύρια τοῦ παλατιοῦ, κί ἅμα εἶδαν ἀπὸ μακρὰ νᾶρχωνται πῆραν στὰ χέρια τους ἀπὸ ἓνα πινάκι γεμάτο ρίζι καὶ κριθάρι καὶ κατέβηκαν στὴν αὐλή, κί ὅταν μπῆκε τὸ Βασιλόπουλο μέτα κ' ἡ Πεντάμορφη μὲ τὸ ὀλόχρυσον τ' ἀμάξι, τοὺς ἔβλεπεν καὶ τοὺς δυὸ μὲ τὸ ριζοκρίθαρον λέγοντας :

— Σπέρνω ρίζι νὰ ριζώσουν καὶ κριθάρι νὰ φτιρῶσουν !

Ἔστερα πῆραν στὴν ἀγκαλιὰ τους ὁ Βασιλεὺς τὸ Βασιλόπουλο μὲ τὴν μάνα τῆς νύφης κί ἡ Βασίλισσα τὴν νύφη μὲ τὸν πατέρα τῆς καὶ τοὺς ἀνέβασαν στὸ παλάτι κί ἔγεινε ὁ γάμος κί ἡ χαρὰ ποῦ βᾶσταξαν μῆνες κί ἔζησαν αὐτοὶ καλὰ κί ἑμεῖς καλύτερα.

Χ. ΚΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

I

Μιά πεταλούδα με ταιριασμένη στα φτερά της τὴ γλυκύτερα ἄρμονία τῶν χρωμάτων σὰν μιὰ ἀχτίδα τοῦ ἡλίου πετοῦσε ἀπὸ λουλούδι σὲ λουλούδι καὶ ὁμοια κι' αὐτὴ σὰν κάποιος ἄνερος ἀνόθος ὑψώνονταν κι' ἔπεφτε παίζοντας ξέγνοιαστη ἀπάνω ἀπὸ τὸ κατὰ-πράσινο λειβάδι.

Ἐνα παιδάκι ποῦ ἐδοκίμαζε τὰ πρῶτα του βήματα ἀπάνω στὴν πολύχρωμη χλόη τὴν εἶδε κι' ἔνοιωσε μέσα του, τὸν παιδικὸ πόθο, νὰ πιάσῃ τὸ ἔντομο μετὰ τὰ ζωηρὰ χρώματα. Μὰ ἡ μικρὴ πεταλούδα ἐφάνινονταν συνειθισμένη σὲ παρόμοιους πόθους. Εἶχε ἰδῆ αὐτὴ γενεές καὶ γενεές νὰ ἐξαντλοῦνται νὰ χάνωνται στὸ ἀποκαροτικὸ ἐκεῖνο κυνήγι. Ἐστριφογύριζε μπροστὰ στὸ παιδί τὸ ἐζύγωνε σὲ δυὸ βημάτων μόνον ἀπόστασι κι' ὅταν αὐτὸ ἐμίκραινε τὸ βῆμα, κρατοῦσε τὴν ἀναπνοή του κι' ἀπλωνε τὸ μικρὸ του χεράκι γιὰ νὰ τὴν πιάσῃ, ἡ πεταλούδα ξανάρχιζε πάλι τὸ ἀκανόνιστο καὶ σκοτιστικὸ ἐκεῖνο πέτογμά της.

Καὶ τὸ παιδί δὲν ἐγκατέλειπε τὴν ἰδέα του!

Καὶ τὸ παιδί τὴν ἀκολουθοῦσε πάντοτε!

Ἐπειτα ἀπὸ κάθε ἀπόπειρα, ἔπειτα ἀπὸ κάθε ἀποτυχία ἀντίς νὰ σβύνη ὁ πόθος αὐξάνει στὴν καρδιά του καὶ μετὰ ἕνα βῆμα ὄλο καὶ

ποῖο γρήγορο, ὄλο καὶ ποῖο ζωηρὸ ἔτρεχεν, ἔτρεχε πάντα πίσω ἀπὸ τὴν ὄνειρεμένη πεταλούδα του.

II

Καὶ ἔτρεχε πάντα τὸ φτωχὸ παιδί χωρὶς νὰ κυττάζῃ πίσω του! Καὶ ὅταν ὕστερα ἀπὸ τόσου καιροῦ τρέξιμο ἔστρεψε γιὰ νὰ ἰδῆ ἔνοιωσε πῶς ἦταν μακριὰ πειὰ, πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του.

Ἡ μικρὴ πεταλούδα ἐλεύθερη πάντα ἐπέρασε τὸ δροσερὸ τὸ ἀνόσπαρτο λειβάδι μπαίνοντας στὸν κάμπο τὸν ἀδενδρο, τὸν ξερὸ, τὸν ἀγκαθοσπαρμένο.

Καὶ τὸ παιδί τὴν ἀκολούθησε στὸν κάμπο.

Καὶ μ' ὄλο τὸ μακρὸ διάστημα, καὶ μ' ὄλο τὸ γρήγορο τρέξιμο τὸ παιδί τὴν ἀκολουθοῦσε πάντα χωρὶς νὰ νοιώθῃ τὴν κούρασί του, ἀκολουθοῦσε πάντα τὴν πεταλούδα, ποῦ σὰν νὰ ἤθελε νὰ παίξῃ μαζί του, ἐστέκονταν ἀπὸ δέκα σὲ δέκα βήματα, πότε στὴν ἄκρη ἐνὸς φράχτη, πότε σὲ κάποιον θάμνο καὶ πότε σ' ἕνα λουλούδι ποῦ ξεφύτρωνε μέσα ἀπὸ τὴν χαραματιὰ μιᾶς πέτρας, ἐστέκονταν γιὰ νὰ πετάξῃ πάλι μόλις τὸ παλλικάρι θαρροῦσε πῶς τὴν κρατῆ.

Καὶ πράγματι τὸ μικρὸ παιδί εἶχε μεγαλώσῃ στὸ ἀνέλπιδο κυνήγι του. Καὶ μετὰ ὄλον ἐκεῖνο τὸν ἀδάμαστο πόθο καὶ τὴν ἀτέλειωτη ἐλπίδα τῆς κατακτῆσεως τῆ μεγάλης καὶ τὴν κρυφῆ, ἀκολουθοῦσε πάντα τὸ λαμπρὸ δραμά του.

Καὶ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἡ πεταλούδα ἐσταματοῦσε σὰν νὰ ἤθελε νὰ γελάσῃ μαζί του. Ἐβαζε μετὰ ἡδονὴ τὸ μικρὸ της κεντρὶ στὸν κάλυκα τῶν λουλουδιῶν, ἐχτυποῦσε ἡδονικὰ τὰ φτερά της, καὶ τὴ στιγμὴ ποῦ ὁ νέος γεμάτος ἀπὸ μιὰ εὐέλπιδα χαρὰ ἀπλωνε νὰ τὴν πιάσῃ ἡ πεταλούδα ἀφίνονταν νὰ σέρνεται ἀπὸ τὴν ἀνάλαφρη τοῦ Ζεφύρου πνοή, καὶ ὁ Ζεφύρος ἀνάλαφρα τὴν ἔσερνε κι' αὐτὴν, σὰν πνοή, σὰν ἄρωμα!

III

Κι' ἔστι περνοῦσαν σ' αὐτὴ τὴν αἰώνια καὶ τρελλὴ καταδίωξι λεφτά καὶ λεφτά, ὥρες κι' ὥρες, ἡμέρες κι' ἡμέρες, χρόνια καὶ χρόνια κι' ἡ πεταλούδα κι' ὁ ἄνθρωπος ἐφθασαν στὴν κορυφὴν ἐνὸς βουνοῦ

πού δὲν ἦταν ἄλλο παρὰ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο τῆς ζωῆς τὸ πειδ ἄκρινό.
Καὶ ὁ ἔρηθος εἶχεν ἀνδρωθῆ πειά!

Ἐδῶ ἐστάθηκε μιὰ στιγμή μὴ γνωρίζοντας ἂν ἔπρεπε νὰ προχωρήσει ἀκόμα ἢ νὰ γυρίσει πίσω. Τόσο ἄφορα, τόσο ἄγρια τοῦ φαίνονται, ἢ ῥάχη ἐκείνη τοῦ βουνοῦ πού ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσει πίσω ἀπὸ τὸ πέταγμα τῆς πεταλούδας του. Καὶ ἐκεῖ κάτω στὸ τέλειωμα τοῦ βουνοῦ ἡ πραγματικὴ ἀντίθεσι τῆς ἀρχῆς τοῦ κυνηγοῦ του πού μέσα στοὺς θελκτικοὺς ἀνθῶνες, στὰ πλούσια περιβόλια στὰ καταπράσινα πάρκα ξεφύτρωναν τὰ μυροβόλα λουλούδια οἱ σπάνιοι ἀνθοὶ τὰ δέντρα πού ἔγερναν στὸ βάρος τῶν καρπῶν.

Τώρα, στὸ τέλειωμα τοῦ βουνοῦ ἀπλώνονταν μιὰ μεγάλη τετράγωνη ἔκτασι, τριγυρισμένη ἀπὸ τοίχους, στὴν ὁποία ἔμπαινε κανεὶς ἀπὸ μιὰ πόρτα πού ἔμενε πάντα, πάντα ἀνοιχτή, καὶ στὴν ὁποία δὲν ἔβλεπε κανεὶς νὰ ξεφυτρώνουν ἄλλο ἀπὸ πέτρες, πέτρες, ἄλλες γυρτές κι' ἄλλες ὄρθιες.

Ἄλλὰ μέσα στὴν ἔκτασι τοῦ ἀνθρώπου ἡ πεταλούδα περνᾷ ἀπὸ μπρὸς ἀπ' τὰ μάτια του πειδ λαμπερή, πειδ μαγευτικὴ ἀπὸ πρῖν. Καὶ ἴσια, ἴσια ἐτράβηξε πρὸς τὴ μάντρα ἀκολουθώντας στὸ ἀκανόνιστον πέταγμά της τὴν κατηφόρα τοῦ βουνοῦ.

Καὶ—περίεργο πρᾶμμα ἂν κι' ἕνας τέτοιος δρόμος μακρὺς ἔπρεπε ν' ἀποκαρῶσει τὸ γέρω—γίχτι τὰ ψαρά μαλλιά ἐφανέρωναν πειδ πραγματικὰ γεράματα στὸν τρελλὸ κυνηγὸ τώρα τὸ βάδισμά του ὄλο καὶ γρηγορότερο γίνονταν.

Ἄ! Ἴσως ἦταν ἀπὸ τὴν κατηφορὰ τοῦ βουνοῦ πού ἔγερνε, κι' ὄλο ἔγερνε!

Καὶ ἡ πεταλούδα ἔστεκε πάντα ἀπὸ 10 σὲ 10 βήματα καὶ μόνο ἐπειδὴ τὰ λουλούδια δὲν ὑπῆρχον πειδ ἐκάθονταν πότε στὰ ἀγκάθια καὶ πότε στὰ ξερὰ κλαριά τῶν γυμνῶν δέντρων.

Καὶ ὁ γέρωσ λαχανιασμένος ἀποκαρομένος τὴν ἀκολουθοῦσε πάντοτε!

III

Ἐπιτέλους ἡ πεταλούδα πέρασε τοὺς τοίχους τῆς πένθιμης μάνδρας κι' ὁ γέρωσ τὴν ἀκολούθησε μπαίνοντας ἀπ' τὴν πόρτα τὴν αἰώνια ὀρθάνοικτη. Προχώρησε. Ἄλλὰ μόλις ἔκαμε μερικὰ βή-

ματα, καθὼς ἔβλεπε τὴν πεταλούδα πού ἐφαίνονταν σὰ νὰ ἔλυωνε σιγὰ σιγὰ μέσα στὴ σύθλαμη, τὴ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα, μιὰ πέτρα ξάφνου ἐκύλισε στὰ πόδια του.... Ἐπεςε!

Τρεῖς φορές προσπάθησε νὰ σηκωθῆ καὶ τῆς τρεῖς ξανάπεσε βαρὺς στὸ νοτισμένο χῶμα καὶ νοιόθωντας πειδ πῶς ἦταν ἀδύνατο ν' ἀκολουθήσει τῆς ζωῆς του ὄλης τὸ ὄνειρο ἀρκέστηκε μόνο νὰ ἀπλώσει τὰ χέρια του.

Τότε ἡ σκληρὴ πεταλούδα ἐφάνηκε σὰν νὰ λυπήθηκε καὶ μὲ τὰ ζωηρότερα χρώματα χαμένα πειδ, σὰν ξεθοριασμένη ἤρθε νὰ τριγυρίσει ἀπάνω ἀπὸ τὸ χλωμό του κεφάλι. Ἴσως δὲν εἶχε χᾶση τὰ χρώματά της αὐτὴ! Ἴσως ἦταν τὰ μάτια τοῦ γέρου πού δὲν ἔβλεπαν πού δὲν ἔννοιωθαν πειδ.

Καὶ ὁ κύκλος τῆς πεταλούδας τριγύρω του ἐμίκρανε κι' ὄλο ἐμίκρανε κι' ἡ πεταλούδα ἔγειρε πειδ ν' ἀναπαυτῆ στ' ὠχρὸ μέτωπο τοῦ γέρου πού ξεψυχοῦσε!

Καὶ σὲ μιὰ τελευταία ἐκεῖνος προσπάθεια ἀπλῶσε πάλι τὰ χέρια του καὶ τὰ δάχτυλά του ἄγκιξαν ἐπιτέλους τὴν ἄκρη τῶν φτερῶν τῆς πεταλούδας του, τοῦ πλάσματος ἐκείνου τῶν τόσων κατακτητικῶν πόθων, τῶν τόσων κόπων τῶν θανατηφόρων. Ἄλλὰ—Ἦ τοῦ κρύφου του ὀνείρου ὁ χαμὸς—ὁ γέρωσ δὲν ἔπιασεν ἄλλο παρὰ μιὰ ἀχτίνα τοῦ ἡλίου πού ὡς τώρα τρέγοντας εἶχεν ἀκολουθήσει.

Καὶ τὸ χέρι του ἔπεσε κρῦο καὶ χωρὶς δύναμι κι' ὁ τελευταῖος του στεναγμὸς ἔκανε ν' ἀνατριχιάσει ὄλη ἐκείνη ἡ πνιγερὴ ἀτμόσφαιρα πού ἐβάρανε τόσο στὸν τόπον ἐκεῖνον τοῦ θανάτου.

Καὶ ἐν τούτοις! Ἄκολούθα πάντα τρελλὲ ποιητὴ τὸν πόθο τὸν ἀχαλίνωτο, τὸν ἀδάμαστο τοῦ ἰδανικοῦ! Γύρευε μέσα στοὺς ἀτελείωτους πόνους σου νὰ φτάσης αὐτὸ τὸ χιλιόχρωμο φάντασμα πού φεύγει κι' ὄλο φεύγει ἀδιάκοπα μπροστά σου. Ἄκλούθατο! Κι' ἂν ἀκόμα ἡ καρδιά σου εἶναι γραμμένο ν' ἀνοίξη στὰ δυὸ κ' ἂν πρέπη ἡ ζωὴ σου νὰ σβύσει κι' ἂν ἡ ὑστερὴ σου πνοὴ πρόκειται ν' ἀκουστῆ τὴν ὠρα πού τὸ χέρι σου θὰ τ' ἀγκιζῆ.

Μαρία Μέξν.

ΑΠ' ΑΛΛΟΝ ΚΟΣΜΟ

Σὲ μιὰ Μάνα

Χρόνια, χρόνια πέρασαν
Ποῦ μιὰ μαύρην ὥρα
Κίνησε τ' ἀγόρι της
Γιὰ τὴν κάτω χώρα.

Τώρα γιὰ τὴν κόρη της
Ἦρθαν χαροκράχτες
Καὶ τὴν πῆραν κ' ἔφυγαν
Πρὸς τοὺς μαύρους φράχτες.

Στέκ' ἡ μάνα ἡ ἄμοιρη
Μπρὸς τ' τὸ μνηματάκι
Ποῦ ἔκλεισε τ' ἀπάρθενο
Ἄσπρο σωματάκι,

Καὶ ῥωτάει ὀλόδακρη :
— Ποῦ μοῦ πῆγες, φῶς μου ;
Κι' ἀπαντάει μιὰ φωνή :
— Στὰ βαθεῖα τοῦ Κόσμου,

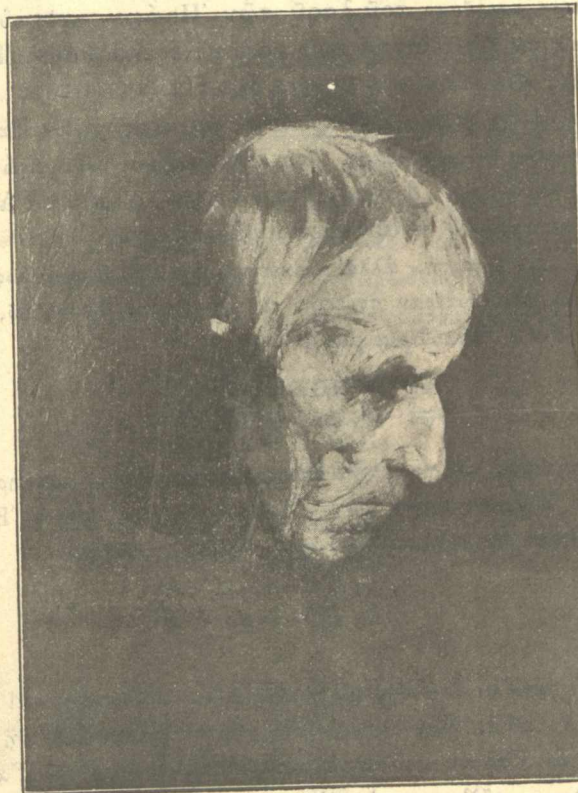
Ναῦρω τ' ἀδελφάκι μου,
Ποῦ τὴ Γῆν ἀρονήθη
Νὰ μοῦ πῆ γιὰ τῆς Ζωῆς
Τ' ἅγιο παραμῦθι.

Σώπα, μάνα μου, γιατί
Κάθε δάκρυ καίει !
Τ' ἄκουσε ἡ ἄμοιρη,
Πεῖν δὲν ξανακλαίει.

Μόνο στέκει καὶ θωρεῖ
Ἐνα λουλουδάκι,
Ποῦ ὄλο σειέται ἀργά, βουβὰ
Στ' ἄσπρο μνηματάκι.

Αἰμυλία Κούρτελη

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΗ ΚΑΠΟΥΤΣΙΝΟΥ
(Δος Ε. Σταματοπούλου).

ΜΙΑ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΑΣ ΥΜΝΟΥ

Ἄμα οἱ Δημοκρατικοὶ Γάλλοι κατέλαβον τὴν Ζάκυνθον, μετ' οὐ πολὺ, τῇ 13 Ἰουλίου τοῦ 1797 ἐδημοσιεύθη ἐν Ζακύνθῳ ἰταλικὴ δημοκρατικὴ προκήρυξις γραφεῖσα τῇ 11 τοῦ ἰδίου μηνός, ἣτις ἐτελείωνε διὰ τῆς ἐξῆς παραγράφου :

« . . . Βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν θὰ σᾶς ὑποκλέψωμεν ἄλλον χρόνον, » εἰ μὴ ἐκείνον, ὅστις ἀρκεῖ νὰ ἐκτιμῶμεν ἐγκαρδίως τὴν μνήμην » τὴν ἀείποτε παροῦσαν τοῦ λαοῦ τῶν Ἑρώων, πρὸς οὓς ὠφείλομεν ἀπαντες ἡμεῖς τὴν ἐκ τοῦ τάφου ἐξελθοῦσαν ἐλευθερίαν μας, *dissoterrata nostra libertà.* »

Ἡ προκήρυξις αὕτη σώζεται εἰς τὸ ἀρχιεπιτολκεῖον Ζακύνθου καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν μεταφράσει ὑπὸ τοῦ κοιδίμου Π. Χιώτη (1), ἀλλ' οὗτος τὴν φράσιν *dissoterrata libertà* περιφραστικῶς μετέφρασεν· ἀνασταθεῖσαν ἐλευθερίαν.

Ἡ ἰδέα εἶνε ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς ἐκφράσεως, ἣτις ὁμοιάζει πρὸς τὴν δευτέραν στροφὴν τοῦ ὕμνου τοῦ Σολωμοῦ, ὅστις φαντάζεται ὅτι ἡ Ἑλευθερία μας εἶνε :

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ

Ὁ συγγραφεὺς τῆς γαλλικῆς δημοκρατικῆς ταύτης προκηρυξέως καλῶν τοὺς Ἕλληνας λαὸν τῶν Ἑρώων ὁμολογεῖ ὅτι ἡ Ἑλευθερία ἐξῆλθεν ἐκ τῶν τάφων τῶν Ἑρώων Ἑλλήνων.

**

Ἦμαρζε τότε ἐν Ζακύνθῳ φιλελεύθερος λόγιος ποιητὴς καὶ διδάσκαλος, ὁ Ἀντώνιος Μαρτελάος, ὅστις, ὅταν ἀφίκοντο ἐν τῇ νήσῳ οἱ δημοκρατικοὶ Γάλλοι, ἀμέσως ἔγραψε Παιῖνα ὑπὲρ τῶν Γάλλων ὑπὸ τὸν τίτλον : « Ὑμνος εἰς τὴν περιφνημον Γαλλίαν, τὸν ἀρχιστράτηγον Βοναπάρτην καὶ τὸν στρατηγὸν Γεντίλλην, » ἐπίσης δὲ ἔγραψε Μασσαλιωτικὸν θούριον.

(1) Σειρᾶς ἱστορ. ἀπομνη. τόμ. Γ'. σελ. 595.

Τοῦ ὕμνου τούτου ἡ ἀρχὴ εἶνε :

Ὅθεν εἰσθε τῶν Ἑλλήνων,
Παλαιὰ ἀνδρειωμένα
Κόκκαλα ἐσκορπισμένα,
Λάβετε τώρα πνοήν.

Σταῖς φωναῖς τῆς σαλπιγγός μου,
Ὅχ τὸ μνήμα ἀνασταθῆτε
Καὶ τὸ Γένος σας νὰ ἰδῆτε
Εἰς τὴν πρώτην του τιμῆν.

Τὰ δύο ταῦτα τετράστιχα ἐπαναλαμβάνει εἰς τὴν Μασσαλιώτιδά του ὁ Μαρτελάος.

Ἡ ἰδέα αὕτη ἤρесе τότε εἰς δλους τοὺς φιλελεύθερους γαλλόφρονας, ἀλλ' ἐθεωρήθη γελοία ἀπὸ τοὺς ἀριστοκρατικούς ἐχθροὺς τῶν γαλλικῶν Ἑλευθεριῶν. Δύο δὲ τούτων, ὁ σκυρικὸς Κουτούζης, ὁ ἐξοχος καλλιτέχνης ἐσατύρισε τὸν Μαρτελάον διὰ τὸν ἐν λόγῳ ὕμνον καὶ ὁ Νικόλαος Ληγοθέτης Γούλιαρης παρῴδησε τὸν ὕμνον τούτον.

Ἴδου ἡ παρῴδια τῶν δύο πρώτων τοῦ ὕμνου στροφῶν :

Ποῖος ἀγραίκησε ποτέ του
Κόκκαλα πνοὴν νὰ ἐκβάλουν
Σάλπιγγα νὰ καταβάλουν
Κ' ὄχ τὰ μνήματα νὰ ἐβγοῦν ;

Ψεῦμα μέγα ἐν ἀληθείᾳ !
Πλὴν καὶ τοῦτο ἂν εἶχε γένη
Τῆς Ἑλλάδος οἱ ἀνδρεῖοι
Ποῖαν τιμὴν ἤθελε ἰδοῦν ;

Ὁ Μαρτελάος ὅμως διὰ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος δίδει ζωὴν εἰς τὰ ἀνδρειωμένα τῶν Ἑλλήνων Κόκκαλα.

Ἡ ἰδέα αὕτη δὲν εἶνε πρωτότυπος τοῦ Μαρτελάου. Ὁ Μαρτελάος ἔγραψε τὸν Ὑμνον τοῦ τῷ 1797.

Ὁ Ρήγας ἐποίησε τὸν Θούριόν του, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Jken τῷ 1796. Ὁ θούριος τοῦ Ρήγα ἦτο γνωστὸς εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἐψάλλετο ἅμα τῇ ἀφίξει τῶν Γάλλων. Ὁ Ρήγας εἰς τὸν θούριόν του ψάλλει :

Ὅθεν εἴθε τῶν Ἑλλήνων
Κόκκαλα ἀνδρειωμένα
Πνεύματα ἐσκορπισμένα
Τώρα λάβετε πνοήν.

Στὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μου
Συναχθῆτε ὅλοι ὁμοῦ
Τὴν ἐπτάλοφον ζητᾶτε
Καὶ νικᾶτε πρὸ παντοῦ.

Ὁ Μαρτελάος λοιπὸν ἀντέγραψε σχεδὸν ἡ ἑμιμήθη μᾶλλον τὸν Ρήγαν εἰς τὰ δύο τετράστιχά του. Ἡ ἔμπνευσις τῆς κυρίας ιδέας τῶν στροφῶν τούτων, περὶ ἀναστάσεων δηλαδὴ τῶν ὄστων καὶ ἐνσαρκώσεων τούτων, ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον 37 τοῦ Ἰεζεκιήλ.

Ὁ Μαρτελάος ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ ποιητοῦ Σολωμοῦ ὁ ὅποιος ἐγνώριζε καὶ τὰ ἔργα τοῦ διδασκάλου, τόσο δημοτικὰ ἐν Ζακύνθῳ.

Εἰς τὴν Μασσαλιώτιδα τοῦ Μαρτελάου ὑπάρχουν οἱ ἐξῆς στίχοι :

Σηκωθῆτε, γὰρ νὰ ἰδῆτε
Πόσοι θᾶν οἱ Λεωνίδες
Σηκωθῆτε, νὰ χαρῆτε
Πῶς ἡ Ἑλλὰς θὰ ξαναζῇ.

Σηκωθῆτε ! Καὶ θὰ ἰδῆτε
Πῶς ἀνδρείως πολεμοῦμε,
Πῶς ἐχθροὺς καταπατοῦμε
Πόσο μοιάζομε μὲ σᾶς !

Τῶν ὀκτώ τούτων στίχων τοῦ Μαρτελάου, ὅλη ἡ ἰδέα περικλείεται ἐξόχως εἰς τὸ ἐξῆς τετράστιχον τοῦ Σολωμοῦ :

ὦ τριακόσιοι ! σηκωθῆτε,
Καὶ ξανάθετε μ' ἐμᾶς,
Τὰ παιδιὰ σας θελ' ἰδῆτε
Πόσο μοιάζουμε μὲ σᾶς.

*

*

Ὁ Σολωμὸς ἐγεννήθη τῷ 1798 ἐν περίπῳ ἔτος μετὰ τὴν πᾶνδημον ἐορτὴν διὰ τὴν ἔλευσιν τῶν Γάλλων, ἀλλὰ τὰ μεγάλα

γεγονότα δὲν λησμονοῦνται εὐκόλως, ἀναφέρονται ἐπὶ πολὺν χρόνον μὲ μεγάλας λεπτομερείας. Ἡ γαλλικὴ προκήρυξις, ἡ διακηρύττουσα ἐπισήμως ὅτι ἐκ τοῦ τάφου ἐξῆλθεν ἡ ἐλευθερία, εἶχεν ἐν ἀντιγράφῳι διαδοθῆ καθ' ὅλην τὴν νῆσον.

Ὁ Σολωμὸς, ὅτε ἐμπνευσμένος, τῷ 1823, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ποιῆσῃ τὸν ἀθάνατον Ὕμνον του, ἐνεθυμήθη τῆς ποιήσεως τοῦ Μαρτελάου καὶ τὸν θούριον τοῦ Ρήγα—ὃν ἀναφέρει εἰς τὸν 18 στίχον—ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἐνεθυμήθη τὴν γιομάτην ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν γαλλικὴν προκήρυξιν, ἣτις εἶχεν ἐνθουσιάσει τὸν λαόν· ἡσπάσθη τὴν ἰδέαν τῆς ἀμέσως καὶ ἀπὸ τὴν ἀπλὴν φράσιν *dissoterrata nostra libertà*, ἐκ τοῦ τάφου ἐξελθοῦσα Ἐλευθερία, ποιητικώτατα ἐτεχνούργησε τοὺς πρώτους τοῦ Ὕμνου στίχους, διότι ἡ μεγαλοφυΐα ἀπὸ μίαν ἀπλὴν ἰδέαν δύναται νὰ δημιουργήσῃ ἀθάνατα ἔργα.

Ὁ ἰταλὸς ποιητὴς Ροσέττης ὀπλίζει τὴν Ἐλευθερίαν ἐπίσης διὰ ξίφους καὶ ἄξει :

Qual cirro di cometa é la tua spada
Grande lo scudo, come sol che s' alza
E ovunque passa, il temebror dirada.

« Ὡς οὐρὰ κομήτου, εἶνε τὸ ξίφος σου (ἐλευθερία), ἡ ἀσπίς »
μεγάλῃ ὡς ὁ ἀνκτέλλων ἥλιος, καὶ ὅπου δῆποτε διέρχεται ἀραι-
» ὠνει τὸ σκότος. »

*

*

Ὅτε πρὸ ἐτῶν ἐτακτοποιήσαμεν τὴν βιβλιοθήκην τοῦ κ. Δημητρίου Λούντζη Σολωμοῦ, μετὰ τῶν βιβλίων τοῦ ποιητοῦ ἦτο καὶ ἐν τοῦ Πετράρχη καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο ἀντίγραφον τῶν ἐν λόγῳ γαλλικῶν προκηρύξεων, καὶ διὰ μολυβδου σημειωμένη ἡ φράσις *dissoterrata libertà*, ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ἡ φράσις εἶχε προξενήσει ἐντύπωσιν. Ἴσως τινὲς νὰ καλέσωσι τὸν Σολωμὸν λογοκλόπον, διότι τὴν ἰδέαν ἔλαβεν καὶ ἐκ προκηρύξεως. Ὅχι, ἡ μεγαλοφυΐα δὲν κλέπτει ἀλλ' ἀποκτᾶ. Ὁ Φώσκολος διὰ τοὺς κριτικούς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι συχνὰ ἔχουσιν εἰς τὸ στόμα τὴν λέξιν λογοκλοπίαν διὰ νὰ καταβιβάξωσι φιλολογικὰ ἔργα, ἔγραψε τὰ ἐξῆς :

« Διὰ τινὰς κριτικούς ἢ κατηγορίας, ἢ πεποιθήσεις, ἢ ἀπόφασεις

» τῆς λογοκλοπίας εἶνε ἀνέκκλητος, δὲν φαίνεται δ' αὐτοῖς βέ-
 » θχιον νὰ τὴν ἐπαναλάβωσι συχνὰ καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσωσιν ἀδια-
 » κρίτως. Ἄλλ' ὁ ἐγγίζων μόλις τεμάχιον κεκρυμμένου αἰδήρου,
 » ἔστω κεκαλυμμένου με σκωρίαν, καὶ ἐκ τούτου ἀφῆνης κατασκευά-
 » ζει κοπτερώτατον καὶ λαμπρότατον ξίφος, δὲν εἶνε λογοκλόπος
 » ἀλλ' ἐξασκεῖ καὶ εἰς τοῦτο τὴν μαγικὴν δύναμιν, τὴν ἀκαριαίαν
 » τῆς μεγαλοφυΐας.»

Οὕτω καὶ ὁ Σολωμὸς ἐκ τῆς παρεγνωσμένης ἰδέας τῆς προκη-
 ρύξεως κατὰ τὴν ἄριξιν τῶν Γάλλων ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐκ τῶν στίχων
 τοῦ Ρήγα καὶ Μαρτελάου, λησμονισμένων ἤδη ἐποίησεν ἀθανάτους
 στίχους, οἵτινες θὰ ζήσωσιν ἐφ' ὅσῳ ὑπάρχει ἑλληνικὴ γῆ.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἀνεύλιπτον ἀγάπην εἰδύλλιον Κ. Λιάπην μὲ πρόλογο τοῦ κ. Στεφ.
 Μαρτζώκη γλῶσσα εἶνε ἡ δημοτικὴ τὴν ὁποίαν ὁ κ. Λιάπης μετα-
 χειρίζεται ἀρκετὰ καλὰ ὥστε νὰ δώσῃ μιὰ κάποια ἀξία στὸ βιβλια-
 ράκι του.

ΑΓΓΕΛΛΟΝΤΑΙ

Εἶναι ἰατροὶ Ἀχ. Σαμοθράκη. Πραγματεία περιγράφουσα ὅλας
 τὰς παραδόξους θεωρίας τῆς ἰατρικῆς παρὰ Σίνας. Ἐκδόσις καλ-
 λιτεχνικὴ ἐνδιαφέρουσα οὐ μόνον τοὺς ἰατροὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀ-
 πωσδήποτε φιλομαθεῖς. — Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μόνον δραχ. 1.
 Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται καὶ παρ' ἡμῖν.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ἐν σώμα τοῦ Ἑγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ Γ. Μάρτ ἀ-
 ποτελούμενον ἀπὸ ἑξ ὀγκωδεστάτους τόμους καὶ ἄρι-
 στα δεδεμένους εἰς λίαν συμφέρουσαν τιμὴν. Πληροφορίαι εἰς τὸ Βι-
 βλιοδετεῖον Δημοστ. Λ. Παπαϊκονόμου, ὁδὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ Σόλωνος 88.

